

Dit is een editoriaal. Is dat duidelijk genoeg?

De spanning tussen de vrijheid van meningsuiting (persvrijheid) en de bescherming van de privacy is de jongste tijd weer volop aan de oppervlakte gekomen. Zeker wanneer er politici bij betrokken zijn, zoals onlangs Yves Leterme, toen het weekblad Story uitpakte met "pikante sms'jes" naar en van zijn "maîtresse". In dit debat staan twee kampen tegenover elkaar. Enerzijds diegenen die voorhouden dat politici, net als andere burgers, in beginsel recht hebben op de bescherming van hun privéleven. Anderen houden daarentegen voor dat wij als burgers nu net het recht hebben te weten door wie we bestuurd worden, op wie we stemmen en door wie we vertegenwoordigd worden. Privacybescherming voor politici wordt dan plots een niet zo evidente claim.

In België volgen we de Europees-continentale traditie, waarbij we ervan uitgaan dat politici recht hebben op de bescherming van hun privéleven en dat de pers enkel over dat privéleven mag berichten indien er sprake is van een voldoende maatschappelijk belang. Bij de publicatie van de sms'jes van Leterme werd die relevantie in vraag gesteld. Opvallend was dat de andere kranten en bladen, de 'serieuze pers' quoo, haast onmiddellijk en unisono tot de vaststelling kwamen dat het verhaal van Story geen maatschappelijk meerwaarde bood. Uiteraard na eerst zelf uitvoerig in te gaan op de stunt van Story, zodat ook de lezer van de kwaliteitskranten voldoende geïnformeerd was, en er vervolgens schande over te spreken. Opmerkelijk is eveneens dat niet Yves Leterme, die nochtans direct betrokken partij was, maar wel de Vlaamse Vereniging van beroepsjournalisten (VJJ) een vraag stelde aan de Raad voor de Journalistiek (RvdJ) over de verenigbaarheid van de publicatie met de journalistieke deontologie. Op 22 december 2011 sprak de Raad voor de Journalistiek zich dan uit, in een merkwaardig advies. De RvdJ heeft zich in de eerste plaats gebogen over het maatschappelijke belang van de publicatie van de sms'en. Met enige voorzichtigheid en pudeur stelde de Raad vast dat premier Leterme al eerder in het nieuws gekomen was met 'merkwaardige tweets', waarmee de aandacht gevestigd werd op de wijze waarop de premier 'contact zocht met vrouwen'. Voor de Raad is het dan ook aanvaardbaar dat een journalist, die hierover bijkomende informatie krijgt, verder wil berichten. Pro memorie heeft de Raad vervolgens aangegeven in welke gevallen berichtgeving over privé sms'en van vooraanstaande politici maatschappelijk relevant kan zijn. Daarnaast vond de RvdJ het eveneens aanvaardbaar dat bij wijze van illustratie een aantal sms'en werd afgedrukt, te meer daar er blijkbaar geen redenen waren om te twijfelen aan de authenticiteit van de mails en de selectie bovendien representatief was voor het geheel. U bent nu misschien geneigd te besluiten dat de RvdJ Story dus maar weinig kon verwijten. Mis! De Raad stelt immers vast dat de berichtgeving anekdotisch was en *"de maatschappelijke relevantie nauwelijks en alleszins onvoldoende duidelijk maakt"*.

Ik moet eerlijk toegeven dat ik deze uitspraak niet begrijp. Indien de RvdJ zou besloten hebben dat de gewraakte publicatie maatschappelijk niet relevant was en daardoor de privacy van oud-premier Leterme miskende, zou ik daar alle begrip voor hebben. Net zoals er argumenten kunnen aangehaald worden ten faveure van de publicatie. Maar het advies van de Raad dat hier voorligt, is naar mijn oordeel een weinig geslaagd compromis. Want in essentie zegt de Raad dat de publicatie in se maatschappelijk relevant was, maar dat dit niet bleek uit de publicatie als zodanig.

Dat is een verwonderlijke stelling. De maatschappelijke relevantie van een publicatie over gegevens uit de privésfeer is een element dat de journalist moet kunnen aantonen wanneer hij ter verantwoording wordt geroepen (in de rechtbank, voor de deontologische instanties, of in het maatschappelijk debat). Maar mij is niet duidelijk waarom de journalist in zijn publicatie nog eens extra in de verf moet zetten waarom hij publiceert wat hij publiceert. De goede redenen moeten er zijn, maar hoeven niet netjes te worden opgelijst in het artikel. Bovendien onderschat de Raad hiermee de lezer. Nemen we immers een van de gronden die, althans volgens de Raad, wettigen dat over het privéleven van een politicus wordt bericht, met name wanneer de feiten het imago van de functie kunnen aantasten. Welaan, als een medium dan uitpakt met berichtgeving over liederlijk gedrag, moet daar dan voortaan uitdrukkelijk aan toegevoegd worden dat deze informatie meegegeven wordt omdat ze een verhelderend licht werpt op de politicus? Nee toch, de feiten spreken immers voor zich. Of wanneer een kwaliteitskrant bericht over financiële malversaties van gezagsdragers, dan is toch evenmin vereist dat de journalist uitdrukkelijk aangeeft in zijn stuk waarom het maatschappelijk relevant is dit te melden? In elk geval gebeurt dit zeker niet altijd. Zulke uitdrukkelijke vermelding zouden we als belerend en uitleggerig ervaren. De feiten spreken immers voor zich en wij onthouden dat een van de gulden regels van de schrijverij is: *"Show, don't tell"*.

Ik kan mij dan ook niet van de indruk ontdoen dat in deze zaak vooral het proces van Story is gevoerd. Maar ook de boekskes hebben het recht om met maatschappelijk relevant nieuws uit te pakken. En als ze dat doen, hoeven er voor hen echt geen andere regels te gelden dan voor de dagbladen voor staatkundige, maatschappelijke en andere belangen. Hier lijkt het er echter op dat de verenigde ernstige journalisten zich even hebben willen profileren op de kap van de lichte journalistiek.

Koen Lemmens*

* Koen Lemmens is docent mensenrechten aan de KU Leuven.